

Բնապահպանության տեղեկատվության և կրթության կենտրոն

Շրջակա միջավայրի պաշտպանության ժողովրդավարությունը

Մարդու իրավունքները և պարտականությունները

Յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի ժամանակին ստանա շրջակա միջավայրի իրավիճակի մասին ամբողջական տեղեկատվություն :

Բնապահպանական հարցերի հետ կապված որոշումներ կայացնելիս

Մասնակցության իրավունքը երաշխավորված է օրենքով:

Վրաստանի Սահմանադրություն

Հոդված 29. Շրջակա միջավայրի պահպանության իրավունք

Շրջակա միջավայրի առջև գոյություն ունեցած մարտահրավերները լուծելու համար՝ բնապահպանության ոլորտում իրավունքների և պարտականությունների մասին գիտակից քաղաքացիական հասարակության ձևավորումն է, որը ակտիվորեն կգբաղվի բնապահպանության խնդիրներով որոշումներ կայացնելիս և կնպաստի շրջակա միջավայրի բարելավման գործընթացին:

Հենց այդ նպատակով էլ ստեղծվեց Շրջակա միջավայրի պահպանության Օրհուսի կոնվենցիան, որը կարգավորում է մարդու բնապահպանական իրավունքները և դրանց հարակից հարցերը:

Բովանդակություն

Ի՞նչ է Օրհուսի կոնվենցիան:

Օրհուսի կոնվենցիայի 3 հիմնական սկզբունքները

Բնապահպանական տեղեկատվության հասանելիությունը

Հասարակության մասնակցությունը բնապահպանական խնդիրներին համապատասխան որոշումների կայացման գործընթացում:

Արդարադատության հասանելիություն:

Միավորված ազգերի կազմակերպության Եվրոպայի տնտեսական հանձնաժողովի կոնվենցիան «Բնապահպանական հիմնախնդիրների որոշումների կայացման հետ կապված տեղեկատվության՝

ուղորտում հանրային մասնակցության և արդարադատության գործընթացում հարցերի հասանելիության մասին»:

(Օրհուսի կոնվենցիա)

Ի՞նչ է Օրհուսի կոնվենցիան:

Օրհուսի կոնվենցիան եզակի է բնապահպանության ուղորտում: Այն փաստաթուղթ է, որը սահմանում է մարդու բնապահպանական իրավունքների վրա հիմնված մոտեցում: Կոնվենցիայի նպատակն է շրջակա միջավայրի մասին տեղեկատվության մատչելիությունը և ուղորտում որոշումների կայացման գործընթացում հասարակության լայն շրջանակների ներգրավվածության հզորացումը:

1998 թվականի հունիսի 25-ին Դանիայի Օրհուս քաղաքում Եվրամիությունը և 39 երկրներ ստորագրել են ՄԱԿ-ի Եվրոպական տնտեսական հանձնաժողովի «Բնապահպանական հիմնախնդիրներին վերաբերող տեղեկատվության մատչելիության, որոշումների կայացման գործընթացում հասարակության մասնակցության և արդարադատության հարցերի վերաբերյալ մատչելիության մասին» (Օրհուսի կոնվենցիա):

2000 թվականի փետրվարի 11-ին Վրաստանի խորհրդարանը վավերացրեց Կոնվենցիան, որն ուժի մեջ է մտել 2001թ. հոկտեմբերի 30-ին:

Օրհուսի կոնվենցիան հիմնված է 3 հիմնական սկզբունքների վրա

Բնապահպանական առումով տեղեկատվության հասանելիությունն վրա:

Հասարակության մասնակցությունը, բնապահպանության հետ կապված որոշումներ ընդունելիս:

Հասանելիությունն արդարադատության վրա

Սկզբունք I. Բնապահպանական տեղեկատվության հասանելիություն

Սկզբունք II. Համայնքի մասնակցությունը շրջակա միջավայրին հարցերի վերաբերյալ որոշումներ կայացնելիս:

Բնապահպանական խնդիրների վերաբերյալ որոշում ընդունման գործընթացում կարևոր է համայնքի մասնակցությունը: Ահա թե ինչու են սահմանվում նվազագույն ընթացակարգային պարտավորություններ որը պետք է լրացվի հանրության մասնակցությամբ և մարդու բնապահպանական իրավունքների ապահովման նպատակով:

Սկզբունք III. Արդարադատության մատչելիություն

Կոնվենցիան պարտավորեցնում է մասնակից երկրներին ապահովել բողոքարկման հնարավորությունները այն դեպքերում, երբ բնապահպանական տեղեկատվության հասանելիությունը խախտված է, որոշումների կայացման գործընթացում հասարակության մասնակցության սկզբունքը:

Բնապահպանական տեղեկատվության հասանելիություն

Ի՞նչ է բնապահպանական տեղեկատվությունը:

Տանկացած գրավոր, տեսալսողական, էլեկտրոնային կամ այլ տեղեկատվություն որը վերաբերվում էր բնապահպանությանը, ազդող գործոններին, գործողություններին, միջոցառումներին, համաձայնագրերին, քաղաքականությանը, օրենսդրությանը, պլաններին, ծրագրերին, ինչպես նաև շրջակա միջավայրի պայմանների ազդեցությանը մարդու առողջության և անվտանգության հարցերին:

Յուրաքանչյուր քաղաքացի տեղեկացված լինելու իրավունք ունի

Շրջակա միջավայրի վիճակի մասին

Որոշակի որոշումներ կայացնելու վերաբերյալ, որոնք կարող են ազդել նրանց և շրջակա միջավայրի վրա:

Շրջակա միջավայրի հատուկ պայմանները և բացասական հետևանքներից խուսափելու գործողությունների մասին:

Օրիուսի կոնվենցիայի համաձայն՝ ցանկացած քաղաքացի ամբողջական, օբյեկտիվ և ժամանակին իրավունք ունի իր աշխատանքի և բնակության շրջակա միջավայրի վիճակի մասին տեղեկատվություն ստանալու:

Բնապահպանական տեղեկատվությունը հրապարակային է, բացառությամբ

Տեղեկատվությունը տրամադրվում է դիմողի կողմից առանց շահագրգռվածության հիմնավորման

Տեղեկատվությունը պետք է անհապաղ տրամադրվի

Բնապահպանական տեղեկատվություն տրամադրելուց հրաժարվելը

Հանրային տեղեկատվություն ստանալու համար անձը պետք է ներկայացնի գրավոր հայտարարություն:

Օրիուսի կոնվենցիայի համաձայն՝ հանրային հիմնարկը պարտավոր է տալ հանրային տեղեկատվություն, ներառյալ էլեկտրոնային ձևով անմիջապես, բայց ոչ ուշ, քան 30 օր: Օրիուսի ազգային օրենսդրությունը համեմատած կոնվենցիայի՝ խիստ է և ունի 10 օր՝ սահմանված պատասխանելու վերջնաժամկետ: Ըստ այդմ, հանրային հիմնարկը պարտավոր է գործել օրենքին համապատասխան հետևելով սահմանված ժամկետներին և տեղեկատվություն տրամադրել ոչ ուշ, քան 10 աշխատանքային օրվա ընթացքում:

Օրենքով սահմանված կարգով հանրային տեղեկատվության տրամադրման համար նախատեսված ժամկետից ավելի շատ ժամանակի անհրաժեշտության դեպքում՝ պետական հիմնարկը պարտավոր է՝ ըստ պահանջի այդ մասին տեղեկացնել դիմողին:

Օրիուսի կոնվենցիան նախատեսում է դեպքեր, երբ հանրային հաստատությունը իրավունք ունի մերժել պահանջվող տեղեկությունը տրամադրելու հարցում, մասնավորապես՝

- Հաստատությունը չունի պահանջվող տեղեկատվությունը:
- Հարցումը կատարվում է չափազանց ընդհանուր ձևով:
- Հարցումը վերաբերում է նախապատրաստման փուլում գտնվող նյութերին կամ իշխանություններին:
- Այն գտնվում է հաստատությունների միջև նամակագրության փուլում:

Բացի այդ, եթե հայտարարությունը բացասական ազդեցություն կունենա:

Պետական մարմինների աշխատանքային ընթացակարգերը գաղտնիության, միջազգային հարաբերությունների, ազգային պաշտպանության կամ պետական անվտանգություն վրա:

- Վարույթի վրա
- Պետական, առևտրային կամ անձնական տեղեկատվության գաղտնիության վրա
- Մտավոր սեփականության վերաբերյալ
- Անձնական տվյալներ և/կամ նման տեղեկատվության արխիվներ անհատի հետ կապված գաղտնիության մասին համաձայն ազգային օրենսդրության, հանրությանը տեղեկատվություն տրամադրելու վերաբերյալ համաձայնության բացակայության դեպքում:
- Երրորդ անձանց շահերի վրա
- Այն շրջակա միջավայրի վիճակի մասին, որին վերաբերում է այս տեղեկատվությունը:
- Տեղեկատվություն տրամադրելուց մարժելու մասին պետք է անհապաղ տեղեկացվի դիմողին: Հանրային հիմնարկը պարտավոր է դա անել որոշումը կայացնելուց հետո 3 օրվա ընթացքում դիմումատուին գրավոր բացատրել իր իրավունքները և բողոքարկման կարգը: Բնապահպանական տեղեկատվությունն անվճար է, բայց հանրային հաստատությունը կարող է գանձել ողջամիտ վճար պահանջվող տեղեկատվության համար, եթե տեղեկատվության տրամադրման համար անհրաժեշտ է ծախսեր կատարել: (պատճենահանում, ձայնագրում CD-ով և այլն):

Համայնքի մասնակցությունը
բնապահպանական խնդիրների վերաբերյալ որոշումների կայացման
գործընթացում

Ի՞նչ է նշանակում մասնակցությունը և ո՞ր դեպքերում է այն արդյունավետ:

Մասնակցությունը գործընթաց է, որում ցանկացած շահագրգիռ անձ հնարավորություն ունի ներգրավվելու որոշումների կայացման գործընթացում և լինել աշխատանքային գործընթացի ակտիվ մասնակից, ինչը նշանակում է՝

Մասնակցություն հանրային քննարկումներին և խորհրդակցություններին

- Ստանալ պատշաճ տեղեկատվություն և տեղեկացված լինել, կարծիք կազմել:
- Տեղեկատվության հիման վրա սեփական դիրքորոշման ձևավորում:
- Սեփական դիրքորոշումը փաստարկված ներկայացնելը:

Շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը համագործակցային գործընթաց է, որը պահանջում է կառավարության, ոչ կառավարական կազմակերպությունների, մասնավոր անձանց, բիզնես հատվածի և, ընդհանրապես, բոլոր շահագրգիռ կողմերի համաձայնեցված գործողություններ:

Հասարակության մասնակցությունը մեծ նշանակություն ունի շրջակա միջավայրի մասին որոշումներ կայացնելիս, քանի որ այս կերպ որոշում կայացնելով՝ մենք ստանում ենք բոլորի համար ցանկալի արդյունք: Որոշման կայացման ընթացքում հասարակության ներգրավումը գործընթացին հնարավոր է հանրային քննարկումների և խորհրդատվական հանդիպումների միջոցով: Նաեւ՝ պատճառաբանված դիտողությունների ներկայացման միջոցով:

Խնդրի լայն քննարկումը և բոլոր շահագրգիռ կողմերի ակտիվ ներգրավվածությունը հանգեցնում է ավելի լավ և կայուն որոշումների, որոնք երկարաժամկետ հեռանկարում բարելավում է մեզանից յուրաքանչյուրի կենսամակարդակը:

Հավասարակշռված որոշում կայացնելու համար կարևոր է՝

- Որոշումների կայացման գործընթացին մասնակցելու իրավունք ունենան բոլոր շահագրգիռ կողմերը:
- Համայնքի ներգրավվածությունը պետք է ապահովվի որոշումների կայացման ընթացքում ընդունման սկզբնական փուլում:
- Որոշումների կայացման գործընթացին հանրության մասնակցության համար սահմանել ողջամիտ ժամկետ:
- Հասարակությանը համարժեք, ժամանակին և արդյունավետ տրամադրել տեղեկատվություն:

Շրջակա միջավայրի պահպանության հետ կապված որոշումների ընդունում գործընթացի սկզբնական փուլում հանրությունը իրավունք ունի՝

Որոշում կայացնելիս անհրաժեշտ բոլոր տեսակի տեղեկատվության վրա անսահմանափակ հասանելիություն

- Նշումներ և մեկնաբանություններ ներկայացնելու հնարավորություն

Կոնվենցիայի յուրաքանչյուր անդամ պետություն պարտավոր է՝

- Վստահ լինել, որ որոշումների կայացման գործընթացը ընդացել է հանրության մասնակցությամբ
- Պետական մարմնի կողմից ընդունված որոշման մասին անհապաղ տեղեկացնել հանրությանը
- Հանրությանը թույլ տալ կարողալ որոշումը, ծանոթանալ պատճառներին և այն տեսակետներին, որոնց հիմնվել է որոշումը:

Արդարադատության հասանելիություն

Օրիուսի կոնվենցիայի համաձայն՝ ցանկացած ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ իրավունք ունի մասնավոր անձի կամ պետական մարմնի կողմից շրջակա միջավայրի պահպանության օրենքի խախտման փաստը բողոքարկելու անկախ նրանից օրենքի խախտումն ուղղակիորեն վնասել է բողոքողին, թե՛ ոչ:

Օրիուսի կոնվենցիան սահմանում է արդարադատության մատչելիության իրավունքը խախտման դեպքում:

Տեղեկատվության մատչելիության իրավունք:

Որոշումների կայացման գործընթացին մասնակցելու իրավունք:

Մասնաորապես երբ՝

Շահագրգիռ կողմին առանց պատճառաբանության մերժվել է տեղեկություն ստանալու համար

- Մասնակի կամ ամբողջությամբ սխալ պատասխան շահագրգիռ կողմին նրան տրվել է իր պահանջած տեղեկատվությունը:
- Տեղեկատվությունը ժամանակին չի տրամադրվել:

Տեղեկությունների բացակայության դեպքում լիազոր մարմինն դիմում չի եղել կամ շահագրգիռ անձը չի տեղեկացվել լիազոր մարմնի մասին:

- Տեղեկատվության տրամադրման համար սահմանված ժամկետից ավելի ժամանակ պահանջվելու դեպքում շահագրգիռ անձը չի տեղեկացվել ժամկետը հետաձգելու պատճառի մասին:
- Օրենսդրությամբ չի ապահովվել պետական մարմինների կողմից համայնքի ներգրավվածությունը բնապահպանական կարևոր խնդիրների մասին:
- Ընդունման սկզբնական փուլում կարևոր որոշումներում հանրային ներգրավվածություն չի եղել:
- Օրիուսի կոնվենցիան անդամ պետություններին ազգային մակարդակով պարտավորեցնում է ապահովել նշված հարցերը բողոքարկելու հնարավորություն:

Հասարակության յուրաքանչյուր անդամի պարտականությունն է՝

Պաշտպանել և խնամել շրջակա միջավայրը, որի համար համապատասխան տեղեկատվության և որոշումների կայացման գործընթացում մասնակցությունը պարտադիր է:

Արդարադատության հասանելիություն

Օրիուսի կոնվենցիայի համաձայն՝ ցանկացած ֆիզիկական կամ իրավաբանական անձ ունի մասնավոր անձի կամ պետական մարմնի կողմից շրջակա միջավայրի պահպանության իրավունք օրենքի խախտման փաստը կարող է բողոքարկվել անկախ նրանից օրենքի խախտումն ուղղակիորեն վնասե՞լ է բողոքողին, թե՞ ոչ:

Խախտման դեպքում Օրիուսի կոնվենցիան սահմանում է արդարադատության մատչելիության իրավունքը:

Տեղեկատվության մատչելիության իրավունք

Որոշումների կայացման գործընթացին մասնակցելու իրավունք

Մասնավորապես, երբ՝

- Շահագրգիռ կողմին առանց պատճառաբանության մերժվել է տեղեկություն տրամադրելու հարցում:
- Շահագրգիռ կողմին իր պահանջած տեղեկատվության համաձայն տրվել է մասնակի կամ ամբողջությամբ սխալ պատասխան:
- Տեղեկությունը ժամանակին չի տրամադրվել
- Տեղեկությունների բացակայության դեպքում չի դիմել լիազորված մարմնին կամ շահագրգիռ անձին, տեղեկատվություն լիզարված մարմնի վերաբերյալ:
- Տեղեկատվության տրամադրման համար սահմանված ժամկետից ավելի շատ ժամանակ պահանջվելու դեպքում շահագրգիռ անձը չի տեղեկացվել ժամկետի հետաձգման պատճառի մասին:
- Չի արվել պետական մարմինների կողմից օրենսդրությամբ նախատեսված համայնքի ներգրավվածության ապահովումը բնապահպանական կարևոր խնդիրների վերաբերյալ:
- Ընդունման սկզբնական փուլում կարևոր որոշումներում հանրային ներգրավվածություն չի եղել:
- Հասարակական խումբներին շահագրգիռ անձին իր դիրքորոշումը հայտնելու հնարավոր միջոցներ չի տրվել:

Օրհուսի կոնվենցիան անդամ պետություններին պարտավորեցնում է ազգային մակարդակով տրամադրել նշված հարցերը բողոքարկելու հնարավորություն:

Դա հասարակության յուրաքանչյուր անդամի պարտականությունն է

Պաշտպանել և խնամել շրջակա միջավայրը, որի համար համապատասխան տեղեկատվության տիրապետում և որոշումների կայացման գործընթացում մասնակցությունը պարտադիր է:

Յուրաքանչյուրը քաղաքացին՝ համաձայն Վրաստանի «Շրջակա միջավայրի պահպանության օրենքի մասին» պարտավոր է՝

Հետևել շրջակա միջավայրի պահպանության ոլորտում Վրաստանի օրենսդրության պահանջներին:

Հոգ տանել բնական և մշակութային միջավայրի մասին

Հոգ տանել շրջակա միջավայրի պահպանության մասին

Սպասվող կամ տեղի ունեցող բնական և տեխնադին պատահարների և այլն Էկոլոգիական աղետի մասին տեղեկատվությունը ժամանակին ստանալիս տեղեկացնել համապատասխան իրավասու պետական մարմիններին կամ հայտարարել հանրայինորեն:

Պահանջել տեղեկատվություն

Մասնակցել

Եղեք տեղեկացված ձեր բնապահպանական իրավունքների մասին:

Թբիլիսի, 0159, Մաշալ Գելովանի պող. 6

Բնապահպանական տեղեկատվության և կրթության կենտրոն: